

שבת בשבתו

1352

פרשת ויגש
תשע"א
ד' בטבת 10/12/11
השנה העשרים ושבע

ניהול מסחרי: אור מבית גל אורן 052-4295209
לפרסום מודעות:

כתיבה ועריכה:
מכון 'צומת'

מייסודה של:
הסתדרות הפועל המזרחי

הרב מרדכי גרינברג ראש ישיבת 'כרם יבנה'

קבלת שבת

והיו לאחדים בידך

לא נזכר שם, מפני שהוא עתיד להתבטל, ושמעתי מפי הרב פישר שליט"א שתמיד של בין הערביים בא לכפר על העגל ולכן הוא קרב משש שעות כמ"ש "כי בשש משה" - בא שש. לעומת זאת תמיד של שחר בא להזכיר עקדת יצחק, ולכן לא היו כופתין אותו אלא מעקדין.

פורענות חטא העגל המשיכה בשני העגלים של ירבעם שמתרתם היתה לפלג את המלוכה. לעתיד לבוא, כשיתוקנו שני חטאי העגל, כשתעבור העבודה זרה מן העולם וכשיתאחדו עץ יוסף ועץ יהודה, ויתקיים הפסוק: "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" - יתבטל הצורך בתמיד של בין הערביים.

ביומא (כ"ב) אמרו שתמיד של שחר טעון שני גזרי עצים ביד כהן אחד, ואילו תמיד של בין הערביים שני גזרים בידי שני כהנים. בתמיד של שחר, המורה על הגאולה, שני גזרי העצים נלקחים ע"י כהן אחד, לקיים מה שנאמר: "והיו לאחדים בידך". אך בתמיד של ערב, עדיין אנו בגלות, מפורדים ונגועים במחלוקת, ולכן שני העצים נלקחים בידי שני כהנים. לעתיד לבוא, כשיתוקן חטא העגל, שוב לא יהיה צורך בתמיד של בין הערביים ויהיה רק תמיד של שחר - שני העצים יילקחו רק ביד כהן אחד.

לאחר הפירוד בין האחים בא זמן האחדות והגאולה. "ואת יהודה שלח להורות לפניו גשנה", אמרו במדרש (ב"ר צה): "ואריה כבקר יאכל תבן" (ישעיהו סה) אריה זהו יהודה - "גור אריה יהודה". בקר זה יוסף - "בכור שורו הדר לו". לפיכך "ואת יהודה שלח לפניו" להורות על האחדות שבין יוסף ויהודה.

לכן אנו מפטירים בנבואת יחזקאל "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכו'". יעקב לפני מותו ציווה על האחדות, אמר להם האספו ואגידה לכם, הדא הוא דכתיב: "קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה וגו', ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף וגו' וקרב אותם אחד אל אחד, והיו לאחדים בידך".

בקהלת רבה נדרש באופן דומה הפסוק "עת לתפור" - כתיב: "וקרב אותם אחד אל אחד... והיו לאחדים בידך", מה כתיב בתריה? "כה אמר ה' הנני לוקח את בני ישראל מבין הגוים וגו' והבאתי אותם אל אדמתם ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ", הני - "עת לתפור".

יחזקאל (מו"ג) מזכיר בנבואתו רק את עולת התמיד של שחר: "וכשבן שנתו תמים וגו' בבקר בבקר תעשה אותו". וכתב הרד"ק שקרבן התמיד של בין הערביים

חשבון נפש: בן כמה היית כשיונתן פולארד נעצר? בעמ' 8

משבר החקלאות: האם חקלאי תרל"ט חלמו על יבוא פועלים מסין? בעמ' 5

הרב רא"ם הכהן
ראש ישיבת עתניאל ורב הישוב

לצחצח. כך הכריע בשו"ת שרידי-אש (ב,כח) והרב עובדיה יוסף שליט"א בשו"ת יביע אומר (ד,ל).

סחיטת המברשת

השרידי-אש התיר והאריך בתחילת דבריו שזה פסיק רישא בדרבנן שהמ"א (רנג,מא) מתיר ודן שהסחיטה הולכת לאיבוד. כמו כן דימה את המברשת לספוג שיש לו בית אחיזה שאין בו דין סחיטה (עיין ברמב"ם כב,טו).

גם הרב עובדיה יוסף (שם) מתיר מדין ספק ספיקא: ספק אם פסיק רישא בדרבנן מותר או אסור ואם אסור שמא הלכה כרשב"א והריטב"א שאין סחיטה בשער גם מדרבנן.

צחצוח שיניים הינו דבר יום ביומו, ואין בזה משום עובדן דחול

רפואה בשבת

כבר בקצות-השולחן (שם) כתב שאין בזה רפואה אלא מנהג כל אדם.

עובדן דחול

בקצות-השולחן רצה לאסור את הצחצוח במברשת מדין עובדן דחול, בדומה לאיסור נייעור בגד עם מברשת. אחרי בקשת המחילה, אין דמיון בין שני הדינים מפני שצחצוח הינו דבר יום ביומו ואין בזה משום עובדן דחול. וביביע-אומר האריך בעוד טענות נצחות לדחות את קצות-השולחן.

יש מן האחרונים שרצו לאסור את ניקוי המברשת על ידי שטיפה במים מכיוון שזו הכנה מקודש לחול. גם על כך יש לחלוק, אחרי בקשת המחילה, כי ניקוי המברשת היא גם עניין הגייני שהוא חלק מכבוד השבת.

להלכה

למסקנתנו אין בצחצוח השיניים כל איסור. בספר שמירת-שבת-כהלכתה כתב שנהגים שלא לצחצח את השיניים בשבת. לענ"ד יש מקום לחלוק ולומר שבפועל המנהג אינו מוחלט ובודאי כאשר כמה גדולים מתירים. כך שמעתי כד היונא טליא ממו"ר הרא"ל שליט"א שהגרי"ד סולוביצ'יק צחצח את שיניו בשבת עם משחה (אע"פ שאחיו הרב אהרון סולוביצ'יק אסר).

הרב רא"ם הכהן:

Reem.hacohen@gmail.com

משו"ת בארץ

צחצוח שיניים בשבת

שאלה: האם בשבת מותר לצחצח שיניים במברשת שניים ובמשחת שיניים?

ממרח

ביחס לאיסור ממרח ביסוד הדיון יש להבדיל בין סיכה, שהיא מותרת בשבת, ובין מלאכת ממרח. דין ממרח הוא מדאורייתא והוא נוגע לחומרים צמיגיים כמו שעווה וזפת (רמב"ם הלכות שבת יא,ו). לעומת זאת, ברור כי מותר בשבת לסוך בשמן כפי שמפורש במשנה בשבת (יד,ד) וכך ברמב"ם (יא,כ) ובשו"ע (שכז,א).

השאלה היא ביחס לחומרים

אשר נמצאים בתווך שבין סיכה בנוזלים ובין מריחה של חומרים צמיגיים מאד. בגמרא בשבת (קמ"ב) נחלקו האמוראים בגזרת ממרח והרמב"ם (כג,יא) הכריע לאיסור וקבע כי פירוש "מישחא" המוזכרת שם בסוגיה הוא שומן. לעומת זאת רש"י פירש כי "מישחא" הוא "שמן עב". לשתי הדעות איסור זה הוא בוודאי מדרבנן, ככל גזרה וההבדל בין משחה ובין שעווה הוא ההבדל בין חומר למריחה, שאסור מדאורייתא, ובין חומר נספג.

בשו"ע (או"ח שיד,יא) הביא את ההלכה בשילוב לשון רש"י ולאור זה, יש לדון מהי ההגדרה של "שמן עב" שנאסר. **המשנה-ברורה** על אתר מבאר: "כיון דשייך בו קצת מירוח אתי לאחלופי" כלומר מדובר בשמן סמיך מאד שיש מקום להתבלבל בינו ובין שעווה ודומיה. **המגן-אברהם** (ש"ט,ז) הסביר כי אין חשש מירוח כאשר המטרה היא להבליע נוזל בתוך הקרקע. כלומר - מריחה הינה הוספת שכבה ולא ספיגה לתוך המשטח. מדברי המגן-אברהם הסיק בספר דעת-תורה לגאון המהרש"ם כי יש להתיר למרוח משחה הנבלעת בתוך הבשר.

לאור כל הנ"ל במשחת שניים בשפופרת אין דין ממרח שכן אין כל רצון או יכולת להשאיר את המשחה כציפוי על השיניים. כך כתב גם הגר"ח נאה בקצות-השולחן (קלח).

הוצאת דם

ביחס להוצאת דם בעת צחצוח השיניים יש לחלק בין אדם שבדרך כלל יורד ממנו דם בעת צחצוח השיניים (למשל מחמת דלקת חניכיים), שזהו פסיק רישא דלא ניחא ליה ואסור מדרבנן; לבין אדם רגיל שלא בכל פעם יוצא דם ומותר לו

יקר בעיני ה'

גילה רוזן (53) לא אוהבת שקוראים לה 'הרבנית'. היא עומדת בראש קהילת 'יקר' הירושלמית, שמיוחדת בתפילה איטית ומלאת ניגונים, בבית מדרש שוקק ופעיל וברצון עז לתקן את העולם, כולל חפירת באר מים לניצולי רעידת האדמה בהאיטי. בחיבה ובגעגועים היא מדברת על אישה, הרב מיקי, שנפטר לפני שנתיים. קווים לדמותה של קהילה.

הבאנו הרצאות של אנשים מרחבי העולם - פרימו לוי ויהושע סובול, למשל. ישנם מקומות לבעלי תשובה, בהם אומרים להשאיר את מי שהיו - בחוץ. אנחנו אמרנו להיפך: בוא מי שאתה, ועם זה תעבוד את ה'."

לאחר שלוש עשרה שנות פעילות באנגליה, החליטו בני הזוג לעלות לארץ עם ששת ילדיהם ולהעתיק לכאן את התבנית הקהילתית. במקביל, למדה גילה ייעוץ הלכה במדרשת נשמת ולימדה גמרא לנשים במדרשות ומסגרות שונות.

בחוץ לארץ יש צורך בקהילה פעילה, שכן הסביבה אינה יהודית, וזו הדרך לשמור על קשר עם המקורות. בארץ זה לא מיותר?

"כשעלינו עם הרעיון, הרבה אנשים אמרו 'השתגעו אתם? זה לא מתאים לארץ ישראל, אי אפשר לעשות את זה'. אבל התחלנו לאט לאט,

מצאנו מבנה, התאספה סביבנו קהילה, שינינו קצת את התפיסה והתאמנו אותה לדרישות". כיום אפשר למצוא ביקר, שממוקמת בשכונת קסטמן הישנה, קהילה לומדת, בית מדרש פתוח, בית כנסת ומרכז למעורבות חברתית, שעוסק בבעיות חברתיות ופוליטיות לאור המקורות היהודיים. "המחמאה הכי גדולה שקיבלתי", אומרת גילה, "היא ממישהו שפנה אליי ושאל: 'אתם פה רק עשרים שנה? זה לא יכול להיות!'"

הסדרה הטלוויזיונית 'סרוגים' חשפה לעולם שאתם מהווים 'מקום מפגש' לצעירי וצעירות השכונה. זה תואר שמפריע לכם?

"את מיקי זה הצחיק, כי לא זו היתה הכוונה. הוא היה אדם פרטי וביישן ויכול היה לחיות על אי. מצד שני, חשוב שאנשים צעירים ינסו למצוא עצמם בעולם שמקדם את הצד הרוחני שלהם, ואם גם מכירים על הדרך - זהו רווח כפול. מבחינת ההפרדה באולם בית הכנסת - מיקי מאוד עמד על ההלכה, ולכן בנה את המחיצה לפי דרישות ר' משה פיינשטיין, שאיפשרו לגברים ונשים להרגיש שהם חלק מהתפילה. הוא לא הרגיש שהוא פועל למען אג'נדה, אלא למען בני אדם שרוצים לעבוד את ה'. אם זה קצת שונה ממה שעשינו בעבר - זה לא היה אכפת לו בכלל. ברגע שהוא הרגיש שזה מה שהקב"ה דורש ממנו - זה מה שהוא עשה."

zenachum@gmail.com

"את מיקי הכרתי פה בארץ, כשלמדתי במכללת בית וגן, והוא בישיבות חרדיות. אני אמריקנית והוא אנגלי, אבל ההשקפות שלנו על העולם התחברו". גילה מתארת את עולם ילדותה ונעורתה במנהטן, ניו יורק, כמכיל שילובים רבים ומורכבים. "העולם היהודי היה מאוד תוסס, ובצד זאת הוריי הקפידו להרחיב את השכלתנו הכללית. הדמות שהשפיעה עליי באותה תקופה היתה של הרב סולובייצ'ק, שכל חייו היה בחיפוש אחרי אלוקים והתכלית".

גם הרב מיקי גדל באווירה דומה. אביו הקים באנגליה פנימייה לגילאי בית ספר תיכון בשם "Carmel College", לילדים יהודיים מכל רחבי העולם. "הייחוד של המקום היה שקיבלו לשם כל ילד, בלי לבחון מה הרקע שלו. היו שם לימודים ברמה גבוהה, כדי שגם ההורה המתבולל ש'עתידי הילד' חשוב לו, ישלח לשם את בנו".

החיבור למקום נתן את אותותיו, ועד היום נפגשים בוגרי המוסד מדי שנה.

אחרי שנישאו בארץ, חזרו בני הזוג רוזן לאנגליה. אביו של הרב מיקי נפטר, והוא רצה להמשיך את המפעל שהחל. "הקהילה שם היתה שונה לגמרי ממה שהכרתי בניו יורק. תמיד רציתי ללמד יהדות והנסיעה פתחה בפני אפשרות לעשות את זה. לימדתי נשים לקרוא בעברית ובמקביל בנינו את הקהילה. הזוגיות שלנו היתה מיוחדת מאוד. יכולנו לבנות דברים יחד".

בתחילה שימש הרב מיקי כרב קהילה בדרום מנצ'סטר. "בית הכנסת היה מוגדר כאורתודוקסי, אך אנשי הקהילה לא שמרו על ההלכה בהכרח", נזכרת הרבנית. "הוא עשה שם מהפכה. יחד עם היותו מקפיד בהלכה, גרם לאנשים להרגיש שהוא מכבד אותם ויכול ללמוד מהם. התחילו לימודי 'בית מדרש' בימי ראשון, והתלמידים כל כך אהבו את זה, שלחצו להוסיף ימים למערכת". לאחר ארבע שנים במנצ'סטר עברו ללונדון, שם ייסדו את קהילת 'יקר', שנשאה את ראשי התיבות של אביו של הרב מיקי: יעקב קאפל רוזן.

מה זה אומר, להקים קהילה?

"רצינו לייסד מקום בו אפשר להכיר את היהדות דרך חוויית השבת, לימוד תורה שמתאים לכל אחד לפי רמתו, תפילה בכוונה ומעומק לב. פן נוסף היה הדגשת הצד בו יש לך אחריות כלפי העולם. כינסנו קבוצה של פסיכולוגים יהודיים ללא רקע במקורות, שלמדו את עשרת הדיברות.

בראון דסברג
barondasberg@gmail.com

קצר ולשולחן

"תועבת מצרים כל רועה צאן"!

יוסף מייעץ לאחיו: "ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה... בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רועה צאן". הפירוש המקובל הוא שהמצרים סגדו לבהמות ולכן לא רעו צאן, אך האם באמת המצרים לא רעו צאן? הרי בפרק הבא נאמר: "ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים", גם בעבר פרעה נתן לאברם "צאן ובקר וחמורים... ואתונות וגמלים", וגם במכת דָּבָר: "הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה, בסוסים בחמרים בגמלים בבקר ובצאן".

ע"פ רש"י, קניית המצרים ורכושם ע"י יוסף (פרק מז) נעשתה לפני ירידת יעקב ובניו למצרים (פרק מו). לפי זה, יוסף קנה את כל הצאן והבקר במצרים שנה לפני רדת יעקב מצרימה. כשבית יעקב ירד מצרימה עם המקנה שלהם, הם עלולים לעורר את קנאת המצרים חסרי המקנה הפרטי (פעמים שהמילים "קנאה" ו"תועבה" מתחלפות), לכן ממליץ יוסף להושיב אותם רחוק מעיני אזרחי מצרים "כי תועבת מצרים כל רועה צאן".

שאלה אחת, שלושה פירושים

"כמה ימי שני חיך"? זו השאלה הראשונה ששואל פרעה המלך את יעקב האורח המכובד שלו?! בנוסף, שואל רמב"ן, מדוע יעקב מפרט בתשובתו, ומספר: "מעט ורעים היו", הרי זה לא נימוסי לענות על מה שלא שאלת?

"התורה-תמימה" עונה על השאלה השנייה כך: הגמרא (יומא ע"א, א) שואלת על הפסוק ממשלי "כי אורך ימים ושנות חיים... יוסיפו לך", מהן "שנות חיים"? האם בימיו של אדם יש שנות מיתה? עונה הגמרא ששנות חיים אלו שנות חייו הטובות. פרעה לא שאל "כמה ימי שנותיך" אלא "כמה ימי שני חיך", כלומר כמה שנים טובות עברו עליך, ויעקב עונה במדויק לשאלתו.

אפשר להסביר בצורה נוספת את שאלת פרעה: לעתים פירוש המילה "חיים" בתנ"ך הוא "משפחה" (כגון: "ויאמר דוד אל שאול מי אנכי ומי חיי משפחת אבי בישראל"). פרעה הופתע לשמוע שיש ליוסף משפחה, ולכן מיד כשהוא פוגש את יעקב הוא שואל על אורך זמן הניתוק בינו ובין משפחתו "כמה ימי שני חיך?", יעקב עונה על הניתוק בינו ובין יוסף בהשוואה לניתוק מאביו יצחק "ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בארץ מגוריהם".

דקלה שיב

סיפור באיור

אני חרשתי בזוג פרדות אחד... אבא, עם זוג אחר, חתך את המעניית בתלמים ישרים כמיתר דרוך, וכן היה זורע במעניית שלפנינו. במשך כשבועיים נזרעה כיכר גדולה: החל בסביבת הבאר מזרחה ועד גדות ואדי אבו ליג'ה.

דווקא אותו החורף נפגע מבצורת קשה ורק משקעים מעטים ירדו עד לימות הפורים. ואף-על-פי-כן השדות, שנזרעו בדמעה, נבטו ומילאו את השטח בגוון ירוק. אמנם במשך הזמן עוד נכזבו לחקלאים הראשונים אכזבות מרות, אך זאת הפעם נפרצה הדרך לעבודת-האדמה העברית בארצנו.

בנוסף למשברים החקלאיים פקדו את המתיישבים גם קשיים ביטחוניים, כפי שיהודה ממשיך לכתוב:

... "התלם הראשון לא יכול היה להוציא את שנתו הראשונה בלי "השמירה העברית הראשונה". אנו, שני השומרים הראשונים, ועמנו כל יתר המתיישבים... ידענו שעלינו... להטיל את מוראנו כדי להיות ולא לחדול..."

החריש הראשון הפך לאירוע מוכנו בתולדות ההתיישבות, וכך כותב עליי הסופר-ההיסטוריון ג' קרסל:

כשנעץ יהודה ראב, בן העשרים, את המחרשה העברית בכפר החקלאי הראשון אשר לישוב העברי החדש, המוקם על-די יהודי ירושלים - לא שיערו הוא ורעיו את המהפכה העצומה שחולל תלם עברי ראשון זה בהיסטוריה היהודית החדשה.

ואמנם האירוע צוין בכמה הזדמנויות: יהודה ראב עצמו, שכאמור עשה רבות במשך חייו, קורא לספרו הביוגרפי בשם "התלם הראשון". בסמל העיר פתח תקווה מופיעה המחרשה. הנהלת הקרן הקיימת לישראל דאגה לחגוג את "יום התלם" מידי שנה בשנה, וכך נכתב: "ביום התלם אנו מציינים את התחברותו של היהודי לאדמת המולדת, התחברות אל המחרשה, המעדר ואדמת הארץ".

70 שנה לאחר שפילח יהודה ראב את התלם הראשון בארץ, הוא השיב את נשמתו לבוראו. היה זה שבועיים לאחר קום מדינת ישראל, שעבור אדמתה הקדיש את כל חייו.

(עפ"י **יהודה ראב**, "התלם הראשון", עמ' 65-64. ועוד)

התלם העברי הראשון

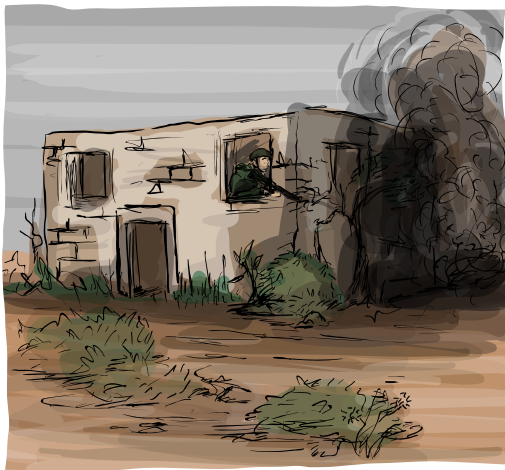
בראשית שנת תרל"ט (1878) התארגנו כמניין אנשים בירושלים, כדי לצאת מעיר הקודש ולייסד מושבה עברית ראשונה בארץ. ביניהם היו אליעזר ראב ובנו יהודה, שהגיעו מכפר בהונגריה, בו עסקו בחקלאות. אכן, הם היו החלוצים, שלימדו את חבריהם מירושלים כיצד להוציא לחם מן הארץ. וכך מספר הבן יהודה:

ביום ד' דחנוכה שנת ה'תרל"ט ירד הגשם הראשון. היה זה גשם בכמות זעומה. אף-על-פי-כן החלטנו לצאת לחריש ולזריעה, כי העונה התאחרה. יומיים לאחר רדת הגשם רתמנו את השורים ויצאנו לחרוש. התאספנו: דוד גוטמן, דוד רגנר, נתן גרינגארט, אבי אליעזר ראב, יהושע שטמפפר ואנוכי, הצעיר שבחבורה.

...בתוך חקלאי מנוסה מנעוריו נפל הגורל עלי לנעוץ את המחרשה הראשונה ולמתוח את התלם הראשון. מתחתי כמה תלמים לשם הכנת המעניית ולאחר כך התחילו הכיבודים. ר' דוד גוטמן התכבד הראשון, ובעזרת הלך אחרי המחרשה כשכולם מלווים אותו. השני לכיבוד היה ר' יהושע שטמפפר, אשר בתפשו במחרשה נתרגש ופרץ בבכי, ויאמר בערך כך: "אשרינו שזכינו לכך, היותנו מהלכים אחרי התלם הראשון שחורשת מחרשה יהודית באדמת הנביאים, לאחר שנעדרנו מארץ אבותינו משך שנות הגלות הארוכה. ברוך שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

אמנם המחרשה העברית הראשונה ננעצה באדמת הארץ, אך היא התנהלה בכבודות ובאיטיות רבה מחמת שני קשיים: 1. השורים, שהתאימו למשיכת מחרשת-עץ ערבית קלה, לא היו די חזקים כדי לגרוור את מחרשת הברזל האירופית, שאליה נרתמו הפעם. 2. האדמה השחורה, הצחיחה והקשה בפתח תקווה לא דמתה לאדמת אירופה הרכה והרוויה בשפע גשם.

כבר למחרת היום הודרו יהודה ראב לסוע למושבה הגרמנית שרונה, שמצפון ליפו, והביא משם כמה פרדות שריריות. ואמנם הללו הצליחו לפלח כראוי את האדמה הקשוחה. וממשיך יהודה בתאורו:

מי היזיז את הפנד?

במלאת שנתים למבצע "עופרת יצוקה"

חילי גדוד המלואים של חיל הרגלים הצטופנו באהל כשהם נרגשים. כלם כבר ידעו שצה"ל נכנס לרצועת עזה, והוא מכה במחבלים מכה עזה, במבצע שנקרא "עופרת יצוקה". גם אני ושאר חילי הגדוד שלי נקראנו למלואים בצו חרום. עזבנו הכל, ובאנו להלחם. לפנינו היו כמה ימים של המתנה עד שנכנס גם אנחנו להלחם. ומה חושבים אתם? ששמחנו על כך? להפך! כל החילים חכו בקצרו רוח לנגע שבו תנתן הפקדה, ויוכלו גם הם להכות באויב. איש לא נרתע מהסכנה, וכלם רצו רק להיות בקו הראשון.

בינתיים עסוקים היינו באמונים וגם במלוי מצברים ווחזיים. רב הגדוד הציע, שכל חיל שרוצה, יקח על עצמו לומר פרק תהלים כל יום, ובניחוד נסים את ספר התהלים. ההתנפלות היתה עצומה, ורב החילים השתתפו במשימה בהתלהבות, כולל באלה שמעולם לפני כן לא קראו פרק תהלים או התפללו תפלה כלשהי. גם חיל נוצרי שהיה אתנו השתתף במשימה (סוף סוף התנ"ך ופרקי התהלים מכירים גם לנוצרים...). בלחות משתפים קרא הגדוד שלנו הרבה יותר מספר תהלים אחד ליום... ציציות חלקו ונחטמו כלחמניות טריות, בית הנקסות המאולתר היה מלא מפה לפה, והיתה תחושה חזקה שה' מתהלך בקרב המחנה.

סוף סוף הגיעה הפקדה המיחלת: אנו יוצאים לקרב! בחסות החשכה התקדמנו. כל פלגה נעה בדרך אחרת, והתפרסנו באזור מסים בסביבות העיר ריחית. ברוך ה' הכל עבר ללא תקלות, ואנו הגענו לאחר שלמעשה האזור כבר נתפס על ידי חילים אחרים. תפקידנו היה לאבטח את האזור, עד שיחלט להמשיך הלאה. בינתיים, נאמר לנו, שעלינו להזהר מאוד, ולהיות מוכנים לכל ארוע, כי האזור עדין שורץ מחבלים, ומכל עבר עלולים לירות עלינו. תפסנו עמדות בבית ערבי נטוש, וצפינו בזהירות לכל הצדדים. גם כחות טנקים של חיל השריון היו בסביבה, וגם הם השתתפו בהגנה על האזור.

***

שלמה, מפקד הטנק, הביט מסביב. הכל היה שקט. האם המחבלים נצחו לגמרי? או שמא ברחו כלם? בינתיים נראה שהלילה יעבר בלא ארועים מיחדים. אך לא! מה זה? האם אין אלו דמיות חשודות שמנסות להתקרב לעבר חילי צה"ל? שלמה המפקד ודוד התותחן נדרכו מיד. הם אמצו את עיניהם ובחנו את הדמיות שהסתובבו ליד בית נטוש דרך מכשירי ראית הלילה המשכללים שברשותם. "אין כאן ספק!" קבע

המפקד "אלו מחבלים. עלינו לטפל בהם באופן מדי!" פקדויותיו של שלמה היו קצרות וברורות. צות הטנק היה מימן, ותוך שניות אחדות קרעו צרורות ארזים ממקלעי הטנק את דממת הלילה. עוד כמה שניות ואת האזור כלו הרעיד פיצוץ עז של פגז. דוד התותחן ידע לפגוע היטב. המטרה היתה קרובה, ולא היה ספק שהוא יפגע בול. אך מה קרה?

***

ובינתיים בבית נרעדו החילים. הם ממש לא היו מחבלים. שניה לפני כן ישב חיל אחד מול החלון. מסבה בלתי ברורה הוא נשכב על הרצפה לנוח, ואז החילו הכדורים לשרק מעל ראשו. לפני שהספיק לקלט מה קורה, ראה חברו את הפגז כשהוא נוחת קרוב לבית. המנות היה כל כך קרוב - אך דוקא הפעם פספס הטנק את המטרה, והפגז פגע דוקא ליד הבית ולא בתוכו.

שניות ארוכות של אימה עברו על חילינו עד שהצליחו לצר קשר עם מחלקת הטנקים, ולמנע את המשך הירי.

מדוע לא פגעו הטנקים - אין לאף אחד הסבר ברור. בשיחת הסכום של המלחמה אמר מפקד הגדוד: "אני מקטני המאמינים כאן, אך מה שקרה לנו עם הטנקים היה 'מזל' גדול. אני מזמין את הרב הגדודי לברך, והוא בנדאי יוכל להסביר קצת יותר את פשר הארועים..."

(על פי סיפורו של חברי, ר' יהושע פריאל)

לתגובות והצעות לסיפורים:
yikhat1@smile.net.il

להפצה ולמודעות מסחריות: בל אורן BSD

הבונים 11 רמת גן 52462,
טל' 03-6133555, פקס' 03-6133699,
דוא"ל dotan@go-bds.co.il

הפצה: מקור ראשון 052-6070999 יוטי

מיסודה של הסתדרות הפועל המזרחי בא"י. יוצא לאור ע"י מכון "צומת".

"שבת בשבתו" באינטרנט: zomet.org.il
למנו באנגלית בדוא"ל נא לפנות ל: dan@zomet.org
עריכה: מכון "צומת" ארון שבות, גוש עציון 90433, טל' 02-9931442 פקס' 02-9931889
www.zomet.org.il zomet@netvision.net.il
הוצאת העלון נמכת ע"י משרד החינוך והתרבות

נכתב ונערך ע"י מכון פוע"ה
רח' עזריאל 9, גבעת שאול, ירושלים טל: 02-6515050

רפואה והלכה

פיקוח הלכתי במעבדה הרפואית

״אִשְׁמָה עֵינֵי עֲלִיו״ (בראשית, מ"ד, כ"א)

המושג "משגיח כשרות" מוכר לנו מתחום המזון. האם גם בתחום הרפואה יש צורך בהשגחה מעין זו? בדרך כלל, כאשר מתעוררות שאלות הלכתיות, יברר החולה או הרופא את ספקותיו עם הרב. אולם לעתים יש צורך ב"השגחה", בבחינת "ואשימה עיני עליו". למשל: תחום טיפולי הפרייון. כאשר ההיריון נוצר כדרך כל הארץ, אין צורך בבירור ייחוס הוולד כל עוד לא יצאו עליו עוררין, שכן נאמן האב על בנו "שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחס אחריו" (רש"י, יבמות מב, א-ב). אולם, כאשר נוצר העובר בהתערבות מעבדתית, כיצד נדע בבירור שאכן הוולד מזרע האב ולא מאחר?

כאשר החל הליך ה IVF להתפשט ונעשה שכיח, נדרשו גדולי הפוסקים לסוגיה. רובם לא מצאו בכך איסור מהותי, אך חששו להתייר בשל חוסר

אמון במעבדות ובשל הצורך בדיעת הייחוס (למשל ציץ אליעזר, ט"ג, א"א וט"ו, מ"ה). ברם, הצורך המעשי ההולך וגובר להזדקק לטיפולים כאלה הוא שהביא את הרב מנחם בורשטיין, לפני כעשרים שנה, להקמת מערך הפיקוח ההלכתי במעבדות הפוריות בארץ (ואף במקומות מסוימים בחו"ל) מה שלמים התרחב למכון פוע"ה, וכל זאת בהנחיה מלאה ומפורטת של הגר"מ אליהו זצ"ל. פוסקי זמננו כתבו, שזוג הנוקק לטיפולי הזרע או הפירות, באופן בו מתעסקים במעבדה בזרע או ביציות לצורך העמדת צאצאים, עליו לסדר השגחה הלכתית על התהליך, כדי למנוע טעות אנוש וכדי שתהיה ידיעה המבררת את אמיתות הייחוס. מטעמי צניעות, הפיקוח נעשה בד"כ ע"י אישה, ואין בכך בעיה הלכתית כי אין כאן גדר יעודת אלא "עד אחד נאמן באיסורין" - כלל התקף גם בנשים.

כתב: הרב יוסף איתן, מרבני מכון פוע"ה eitan@puah.org.il

בחסות מאוחדת

איך זה עובד?

בין קודש לחול

הרב עמיה' מרדכי

רי"מ בישיבת 'הר עציון'

הטיעון שנקבע עם פולארד ושלה אותו למאסר עולם. עשרה ימים מאוחר יותר, בערב פורים תשמ"ז, פספס עורך הדין הרשלן של יונתן את המועד האחרון לערעור לבית המשפט העליון, בשל האיחור, הערעור על גזר הדין המופרך לא נשמע מעולם.

***

כשהתחלתי לקלוט מה עובר על יונתן פולארד כבר עשרים וחמש שנים חזרה המחשבה המצמררת היא מקו 161 והכנה בי שנית. במשך שבע שנים, מיום שחבשתי את ספסלי כיתה ז' דרך כל שנות הלימוד בישיבה התיכונית

ועד אמצע השירות הצבאי שלי, ישב יונתן פולארד בכלא מריון, כלא שהיה בעל רמת האבטחה הגבוהה ביותר מבין בתי הכלא הפדראליים. בכלא זה שהה פולארד כמעט כל שעות היום בבידוד בתאו. שבע שנים של בידוד. שבע שנים של נתק מאנושות. שבע שנות נעורתי עברו על פולארד בבידוד כמעט מלא.

אחרי שבע שנים הועבר פולארד לכלא קשה, אך פחות מבודד. שבע עשרה שנים נוספות עברו על פולארד בכלא. שבע עשרה שנים שבהם למדתי בישיבה, התחתנתי, התקדמתי. בכל הזמן הוא שחלף עלי נמק פולארד בכלא. אני חייתי ופעלתי ופולארד נמק עוד ועוד...

***

עד מתי?

לתגובות, הערות והארות: benkodesh@gmail.com

נקודת פתיחה
רכיב א-ב

עיונים קצרים בפשוטה של פרשת השבוע כותן גליונות שבת בשבת

54 ש"ח ■ 02-99321211 ■ www.zomet.org.il

מחשבה מצמררת

אמצע כיתה ט'. אני וחבר הולכים לכיוון התחנה המרכזית בירושלים. בדרך, פוגשת אותנו אישה מבוגרת. 'תוכלו בבקשה לעזור לי לסחוב את הסלים לביתי?', שואלת האישה. אנחנו נעתרים בשמחה. כמה פעמים יוצא לנו צעיר לעזור לאישה מבוגרת לסחוב סלים?

הלכנו עם הסלים כמה מאות מטרים. כשהגענו לבית האישה ציפתה לנו הפתעה מצמררת. ביתה של האישה לא

היה בית מגורים רגיל. בית מגוריה הפך ליד זיכרון לבנה, שנפל במלחמת יום הכיפורים. החדרים היו מלאים בקטעי עיתונות על בנה, ובכל הקשור בנפילתו ובגיוסו לצבא.

במשך שעותיים היא סיפרה לנו על בנה ועל מה שעבר עליה מאז נפילתו. אט אט, כשחלפנו בין חדרי הבית השונים, התחלתי לקלוט כי מאז נפילתו של בנה הפכה האישה את עצמה ואת ביתה לאנדרטה לזכרו.

***

פעמים רבות נסעתי בקו 161 מירושלים לגוש עציון. את הנסיעה אחרי הביקור בבית האם השכולה לא אשכח לעולם. כל הדרך הצטמררתי מאותה מחשבה שחזרה וחלפה בראשי שוב ושוב. בנה של האישה נהרג במלחמת יום הכיפורים בחודש תשרי בשנת תשל"ד. אני נולדתי בחודש אלול תשל"ג. כשהבן נפל הייתי אני בן חודש בלבד.

המחשבה שבמשך כל ימי חיי האישה הזאת עסוקה רק במחשבות על בנה הנופל לא נתנה לי מנוח. אני גדלתי, הלכתי לגן זהבה - והיא עם הבן שלה, המשכתי לגן חובה - והיא עם הבן, עליתי לכיתה א', התקדמתי בבית הספר - והיא כל הזמן עם הבן שהלך. ארבע עשרה שנים חייתי בעולם, ובמשך כל דקה מהם היא לא חיה לרגע.

***

יונתן פולארד נתפס שבועיים לפני חנוכה תשמ"ו. שנה וחצי לאחר מכן התעלם בית המשפט האמריקאי מהסדר

לעירבחו"ל, ומעת
התמנותו החל
להציק ליהודים.
הרב נסע למירון
לשבת שלפני
ראש השנה עם
עשרים מתלמידיו
ושהה שם חמישה
ימים. כשחזרו
לירושלים הגיע
מברק המבשר
שמושל העיר
מת פתאום.
כנהוג אצל חכמי
הספרדים היו
הכול, ספרדים
ואשכנזים כאחד,
מנשקים את גב
ידו, אך בענווה
היה אומר: חכם

המתגאה ונהנה מכך שמנשקים את גב ידו, הרי זו מיתת
נשיקה עברו. בכל עת, ואפילו תוך כדי שינה, היה שגור
בפיו: "אין עוד מלבדו".

השד"ה נפטר בד' בטבת תרצ"ג, בהיותו בן 75. על שם
משפחתו היה מי שכתב שהוא נגזר מהמלה DUKE
(דוכס) תואר שבו נשא מי מאבותיו שהגיע לחאלב
לאחר גירוש ספרד. אחד מתלמידיו היה הרב סלמאן
אליהו, אביו של הראשל"צ הרב מרדכי אליהו שנפטר
לפני כשנה.

"ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני" (מד, לג).
הרב השד"ה התחיל להדפיס התעוררות על דבר
תענית שובבי"ם ת"ת, וסיפר לתלמידיו שפעם בא
אליו גביר אחד ממדינת הבוכרים ושאל אם יכול הוא
לשכור עבורו תלמיד חכם עני שיתענה במקומו את
התעניות, והוא ישלם לו שכר רב. הדבר נידון בישיבת
המקובלים, וכשהפנו את השאלה לרבי אברהם שמחה
הורוביץ מברנוב, נכדו של רבי נפתלי מרופשיץ, ענה
הוא מיד: "שובו בנים שובבים חוץ מאחר" (ציטוט
מהגמ' במס' חגיגה טו, א המספרת שדרכי התשובה
נעלו בפני "אחר", אלישע בו אבויה).

ראש לכל חכמי המקובלים

השד"ה צמח מאר"ץ - כלומר: מוצאו של הרב חיים
שאול דוויק הכהן הוא מאר"ץ - ארם-צובה (חאלב).
אביו היה שם הרב הראשי (מחבר הספר אמת-מאר"ץ),
ואף הוא נתמנה בגיל צעיר להיות שם הרב הראשי. אולם
נפשו כלתה לארץ ישראל, וכשנתיים לאחר שנתמנה
עלה לירושלים לישיבת המקובלים בית-אל שבעיר
העתיקה. הוא דגל בהנחלת תורת הקבלה לרבים,
בהאמינו שכאשר לימוד זוהר יהיה שגור בפי כול,
תבוא הגאולה. ובשל כך הסכים לעמוד בראש ישיבת
רחובות-הנהר בשכונת הבוכרים (השכונה נקראה אז
"רחובות"). סדר הלימוד בישיבתו כלל תיקון חצות,
ולאחר מכן לימוד ביחידות עד עלות השחר. תפילת
שחרית ארכה ארבע שעות. הלימוד השבוע החל במוצאי
שבת, ורק ביום שישי לקראת שבת היו חכמי הישיבה
שבים לבתיהם.

כעבור שנים אחדות לקה בעיניו. הוא סירב לצאת
ולהתנתח בחו"ל, והנייתו בארץ הותיר אותו עיוור
במשך עשרים שנה. אולם הוא ידע את ספריו של ר' חיים
ויטאל בעל פה, ובפירושו (למשל, ב"איפה שלימה" על
"אוצרות חיים") ציטט בדייקנות את דברי קודמיו. את
הסכמתו לתרגום ולפירוש "הסולם" על הזוהר כתב
לאחר שהקריאו בפניו את כך ספריו של המחבר, הרב
יהודה אשלג.

בתפילותיו היה ממרר בבכי ומבקש על ביאת המשיח.
יום אחד נעמד מול הכניסה להר הבית ובבכי ובתחנונים
אמר את הקטע "ואין אנו יכולים לעלות" מתוך תפילת
מוסף. עבר שם ערבי, המתין עד שסיים הרב את תפילתו
ושאל: על מה התפלל כבודו ומדוע שפך דמעות כמים?
ענה לו הרב שהוא ביקש שהקב"ה יגאל את עמו מהגלות.
התרשם הערבי והציע לרב להיכנס עמו להר הבית, דבר
שהיה אז אסור בתכלית האיסור מטעם הוואקף (כמו
היום!) הרב הזדעזע באומרו: "רק מי שהוציא את עמנו
מהיכלו יקחני בידו ויחזירני למשכנותיו".

בפי מקובלי ירושלים היה מכונה "שר חכמת הקבלה
וראש לכל חכמי המקובלים". לפתחו שיחרו אדמו"רי
החסידות וגדולי תורה, בין השאר בשל היותו ידוע כפועל
ישועות. המקובל רבי אשר זעליג מרגליות מספר שפעם
אחת הגיע לרב דוויק מכתב על אודות מושל חדש שהגיע

הרב יוסף צבי רימון
רבה של אלון שבות דרום ור"מ 'שבת הר עציין'

הלכה ממקורה

מן המקורות עד להלכה למעשה

ברכה לפני נטילת ידיים

הגמרא (בברכות סב) מתארת את סדר הקימה בבוקר: "כי מתער, אומר: אלהי, נשמה שנתת בי טהורה... כי שמע קול תרנגולא, לימא: ברוך אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה. כי פתח עינייה, לימא: ברוך פוקח עורים... כי לביש, לימא: ברוך מלביש ערומים וכו'".

קריאת הגמרא מעוררת כמה שאלות: כיצד מברכים קודם נטילת ידיים? וכיצד נותן ידיו על עיניו ומברך "פוקח עורים". והרי בשבת קח: מבואר שאסור לגעת בעיניים לפני נטילה! האם הגמרא כתבה את הברכות לפי סדר אמירתן? **הרא"ה** (ברכות שם) ביאר שהגמרא לא כתבה את הברכות כסדרן, ולמעשה יש ליטול ידיים תחילה.

הרא"ש (שם, ובש"ת ד,א) ביאר שהגמרא כתבה את הברכות כסדרן, ואכן ניתן לברך קודם נטילת ידיים (ומכאן הביא הרא"ש גם חיזוק לכך שנטילת ידיים נתקנה לתפילה). וכך עולה מדברי הטור (תחילת סימן מו) ותלמידי רבנו יונה (שם) בדעת הרמב"ם (תפילה ז,ג). אכן לגבי נגיעה בעיניים בוודאי אסורה לפני נטילה, **ובמעדני-יו"ט** (ברכות ט, כג,ע) ביאר שהגמרא מדברת על נגיעה בעיניים באמצעות חלוקן.

בשו"ע (ד,כג) פסק להקל בכך: "לא תיקנו נטילת ידיים, אלא לק"ש ולתפלה, אבל ברכות דשחרית יכול לברך קודם נטילה, אא"כ הוא ישן על מטתו ערום, שאז אסור להזכיר

את השם עד שיניקה אותם". אם כך, אם אדם הולך לישון בפיג'מה, שידיו נקיות, יכול מעיקר הדין לומר ברכות למרות שטרם נטל ידיו (ובמקרה הצורך אפשר לדעת ש"ע לנקות ידיו ע"י שפשוף בכל דבר מנקה).

למרות האמור, **בזוהר** (הקדמה יב) החמיר בכך מאוד וכתב שאסור לברך ברכות ללא נטילת ידיים (הובא גם בברכי-יוסף ד, ס"ק ח).

האם הצמא בלילה צריך ליטול ידיו תחילה?

לפי **הזוהר** ראינו שיש להחמיר בכך. אמנם, **בשו"ת הרדב"ז** (א,לח) כתב שיכול להקל לשתות בלילה על ידי ניגוב ידיו בכל מידי דמנקה (וכ"כ **המשנ"ב** צב ס"ק ט).

הט"ז (סב) הציע דרך שלישית: יהרהר הברכה בלבו. אולם, למעשה רוב האחרונים חולקים על כך, כי הרהור אינו נחשב כדיבור לענין ברכה ראשונה (וכ"כ ביביע-אומר ד,ג,ז).

סיכום

במשנה - ברורה (ד ס"ק סא) פסק שאם אין לו מים, יכול לכתחילה לשפסף בכל מידי דמנקה, ולומר ברכות וללמוד תורה; ואם יש לו מים, ראוי להחמיר וליטול ידיו (כדברי הזוהר), אך בשעת הצורך, כגון ברכה עוברת או ביטול תורה וכדומה, יכול להקל ולברך ללא נטילה, כעיקר הדין. [אם כי יש מקום לדון שגם למ"ב, רוח רעה שורה רק כשהתעורר ואיננו רוצה לישון עוד, אך אם רוצה להמשיך לישון אולי איננו צריך ליטול ידיו - עיין מ"ב א ס"ק ב].

הרב ישראל רוזן
ראש מכון 'צומת'

התפקיד החיוני-לאומי שהם ממלאים.

והרהור אתגרי מתגנב ללב; **שמא ימצא מי שיקים ארגון מתנדבי-כבאות מן המיגזר החרדי, בדומה לזק"א שזכה לתהילה**

לאומית מכל עבר. האתגר פתוח! החברה החרדית בנויה לכך, והוא יכבוש את אהדת הציבור כולו. זה מתאים להם. אני יודע כי קיימות לא מעט שאלות הלכתיות הקשורות בעיקר בכבאות בשבת, אך כבר נזקקו להן פוסקים מובהקים (כולל מן המיגזר החרדי, כמו הרב א"י ולדנברג זצ"ל בספריו ציץ-אליעזר והלכות-מדינה). הגישה השלטת היא שכבאות היא חיונית ולכן יש מקום רב להיתרים המבוססים על תפיסת מושג שנתחדש במדינת ישראל, ואופייני לה: **'פיקוח נפש ציבורי'**, גם אם הוא לא לפנינו כאן ועכשיו. בעצם, כל הלכות צבא ומשטרה בנויות על גישה הלכתית זו ופיתוחה לרמת פרטי-פרטים. חומר רב ניתן למצוא בסוגיה זו בכרכי 'תחומין' בהוצאת מכון 'צומת', ובכללו גם בנושא הכבאות בשבת (שעסקנו

בו ספציפית) כולל היתר חזרה ברכב למתנדבים "היוצאים להציל" (מאמר הלכתי-מהפכני של הרב משה פיינשטיין זצ"ל, שפורסם בכרך א', הפך לעוגן הלכתי מוצק למתנדבי-שבת למיניהם. אגב, יש שנהגו לפי פסיקה זו בדליקת הכרמל דהשתא, ושבו לביתם בשבת בהוראת רב מוסמך).

רבנות הסוהר

כיוצא בה דומה כי גם מקצוע 'הסוקרות' טרם התגלה כאטרקטיבי לחובשי כיפה. ואתרום כאן ידע אישי: שב"ס (שירות בתי הסוהר) קיימת רבנות פעילה, מכובדת, דינמית ומעורבת בדעת עם הבריות, עם הפיקוד ועם הצוותים כולם, בראשות גונדר-משנה הרב יהודה יקותיאל ויזנר (לשעבר רב פיקוד המרכז). רבנות שב"ס דואגת יפה להיבטי היהדות של אוכלוסיית הכלא - סוהרים וכלואים כאחת. בהמרצתה הותקנו סידורי שבת באגפים המכונים 'דתיים', ומעבר להם. בשלבי תכנון מעורבות הלכ-טכנית שבתית נוספת בבתי כלא, הממומרת, לצערי, מהגברת ה'ביקוש' מקרב כלואים חובשי כיפה. בצילים חוסים גם מתחזקים לשם שמים (גם בתחום זה הבו גודל לרבנות שב"ס) ו'מתחזקים' לשם נוחיות. כאמור, אני מצפה ל'שר בית הסוהר' שיכיר עברי-יהודי-דתי אנכי.

בהזדמנות זו נשחרר מידע נוסף: כמעט זכינו ל'בית הכלא הראשון שומר-שבת לאחר אלפיים שנה'. הכוונה לבית הכלא המופרט שנבנה ע"י לב לבייב ואברהם קוזניצקי מרחובות שתוכנן ככזה. בג"ץ קטל את ההפרטה ועמה ירדו לטמיון מאמצי יהוד בית הסוהר. התכניות במגירה...

(נכתב במוצ"ש מקץ)

נקודת מבט

גבורת המכבים

"ותיפול אש ה' ותאכל... ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה. וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים, ה' הוא האלקים" (מל"א יח, לח-לט; מעמד אליהו בהר הכרמל)

מעט מן האש

בשבוע שעבר שאלתי למקור הפתגם "מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך". ציינתי שמצאתי בספרות התורנית המאוחרת, בספרי חסידות וכד', אך לבי אמר לי כי הוא קדום יותר. ואכן קוראים זריזים (עוד לפני פרסום הגליון בשבת. המדור מופיע באתר מכון 'צומת' וכן בכמה אתרי אינטרנט) הפנו אותי לספר 'חובות הלבבות' (שער יחוד המעשה) לרבנו בחיי בן יוסף אבן פקודה (איש תור הזהב בספרד, המאה ה-11). שמחתי למצוא שם השלמה לפתגם, שהיא עיקר העניין אליו

כוונו מילותי: **"מעט מן האמת נוצח הרבה מן השקר, כשם שהמעט מן האור מסלק הרבה מן החשכה"**.

תוך כדי דיבור, בעודי מהפך בדברי חכמים ופגתמיהם, התממש כולו המסר אך מצידו המהופך, השלילי; גפרור בודד, גחלת לוחשת זעירה, מסוגלים להצית יער שלם, חצי מדינה, ולחולל אסון טראגי באדם, בבהמה, בצומח ובדומם. **מעט מן האש מכלה הרבה מן הבריאה.** ושוב עומד האדם במלוא אפסותו מול איתני הטבע ומול אדון העולם, ושפתי מלחשות "ה' הוא האלקים, ה' הוא האלקים!" כבימי אליהו בהר הכרמל (ראו ציטוט לעיל).

בעת כתיבת השורות עדין לא שככה הדליקה, ושפתינו לוחשות תפילה לברא עולם, אשר בידו להושיע כהרף עין: חוס על עמך ונחלתך! הרעף משמים גשמי ברכה, גשם נדבות, גשמי עוז כי צמאנו למים, "וככרמל בים יבוא" (ירמיהו מו, ח).

גיבורים ליגה ב'

כאמור, בעת כתיבת השורות נמשכת המלחמה באיתני הטבע, ולא עת עתה לבוא חשבון, למתוח בקורת או לחפש אשמים. מן הסתם עד עת קרוא השורות נושאים אלו יעסיקו את הציבור כולו, והאשמות יתעופפו מכל עבר. לבי מלא ברגע זה בתחושת צורך להצדיע, לשבח ולרום את 'כוחות הבטחון' השרויים צצת בצל ונחשבים בדרך כלל כליגה ב'; **שירותי הכבאות ובתי הסוהר.** המשרתים בכוחות אלו זכאים בצדק להימנות על קהיליית 'כוחות הבטחון' וליהנות מן היוקרה השמורה להם. גם אם לא כל 'אם עבריה' שואפת שבינה יצטרפו לשורות הכבאות והסיוור, בכל זאת היא מוזמנת ליציע הכבוד לנוכח

אור-לי
מנורה לשבת
תרוצו מאור - תרוצו מוסתר

רק **99 ש"ח**
כולל משלוח

להזמנות:
02-9932111

השימוש פשוט וקל

מדליקים לפני כניסת השבת ובמהלכה ניתן לסובב מכסה להחשכה ברמות שונות, עד לחושך מוחלט.

נקודת מבט
אור וצל על החברה בישראל
מאת: הרב ישראל רוזן

מרכז ההמנות של מכון 'צומת':
02-9932111

528 עמ'
1049 בלבד